

ШКАЛА ВИДІВ ІРОНІЧНОЇ НАСМІШКИ

Прокоф'єв Г.Л.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської мови та методики її навчання

Уманського державного педагогічного

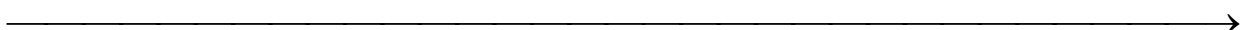
університету імені Павла Тичини

Комічна функція іронії є найбільш природно притаманною їй рисою. Міра висміювання може бути різною. Інколи іронічне кепкування асоціюється лише з осудом або вираженням презирства [3, с. 28]. На нашу думку, його комічний діапазон простягається від насмішки дружньої і добродушної до кепкування злого, гострого, саркастичного. У цьому сенсі можна говорити як про гумористичну іронію, так і про іронію сатиричну. Міра насмішки залежить від емоційної насиченості критики. Шкала іронічної критики не є дискретною, її можна уявити як континуум, що охоплює значення, пов'язані як з позитивною, так і з негативною іронією.

Негативну іронічну насмішку відрізняє від прямого кепкування прихованість та імпліцитність вираження, позитивну іронічну насмішку – удавано-грубе кепкування – її поверхневий, некритичний характер. Іронічне кепкування має міру, але не може бути вимірним з абсолютною точністю, тому порядкове розташування на шкалі більш чи менш інтенсивних ступенів є лише приблизним, ми не можемо приписати міру інтервалу між ними:

Таблиця 1.

Позитивна іронічна насмішка	Негативна іронічна насмішка				
	Добра		Зла		
Вдавано-груба	Жартівлива	Нейтральна (легка)	В'їдлива	Зневажлива	Насмішка-засудження

Запропонована шкала відображає як якісні, так і кількісні характеристики іронічного кепкування. Ставлення мовця до об'єкта іронії варіюється від доброзичливого до ворожого. Просування за шкалою зліва направо супроводжується підвищенням інтенсивності критичного наміру, збільшенням дистанції, що встановлюється автором висловлення між собою і об'єктом критики.

Ступінь іронічної насмішки перш за все залежить від таких параметрів мовленнєвого акту, як тема, статусні і ролеві характеристики комунікантів, рівень їх міжособистісних стосунків. Його визначення може проводитися шляхом знаходження дієслова, що найточніше розкриває характер насмішки. Однак навіть виходячи з контекстуальних даних, інтерпретатор може визначити міру кепкування лише приблизно, оскільки в цьому процесі провідну роль відіграє його інтуїція. Результат цього оцінювання є завжди суб'єктивним, як, власне, і вибір опису здійснюваної комічної дії за допомогою дієслова- відповідника.

Удавано-груба насмішка – іронічне кепкування найнижчого ступеня. Її можна вважати критичною лише умовно, оскільки критика має суто поверхневий характер. Дистанція між автором і об'єктом іронії практично відсутня. Доброзичливе або жартівливе іронічне кепкування відрізняється низькою інтенсивністю критичного наміру і мінімальною дистанцією, встановленою автором іронії між собою і об'єктом критики. Нейтральна зона на шкалі іронічного кепкування відображає стереотипне уявлення про іронію, яке утворюють невисока міра інтенсивності критичного наміру і досить незначна дистанція між автором і об'єктом іронії. Ступені злого кепкування також розташовані на шкалі з деякою мірою умовності. Уїдлива і зневажлива іронія характеризуються саркастичним характером, а іронічна насмішка- засудження – сатиричним. Їй притаманні найвища міра інтенсивності комічної критики та найбільша дистанція між автором і об'єктом цієї критики.

Враховуючи прагматичну однорідність іронії і сарказму, ми пристанемо на точку зору тих авторів, які вбачають основну відмінність між цими явищами в характері і ступені насмішки [1, с. 252; 2, с. 388]. Сарказм – вид іронії, що виражає уїдливу або/і зневажливу іронічні насмішки, які вирізняє висока

емоційна напруженість; для зневажливого іронічного кепкування, на відміну від кепкування уїдливого, характерні вища інтенсивність критичного наміру і більша дистанція між автором і об'єктом іронії.

Як ми вже відзначили вище, характерною рисою шкали іронічної насмішки є її недискретність. Вона є континуумом, де постійно нарастають або знижуються ступінь та інтенсивність ознаки. Показник відвертості іронічного кепкування, як нам уявляється, не пов'язаний з параметрами дистанційованості між комунікантами і інтенсивності критичного наміру.

По один бік іронії лежить область невизначеності і двозначності, по інший – прямолінійність. Якщо автор переоцінить можливості адресата по розшифровці комічного смислу, то його глузливе, критичне відношення до об'єкта просто не буде сприйнятим. Тому для успішного поводження з засобами комічного в ситуації безпосереднього спілкування в рівній мірі необхідною є підготовленість обох комунікантів до створення, передачі та сприйняття непрямих значень.

Література:

1. Квятковский А. П. Поэтический словарь / А. П. Квятковский. – М.: Сов. Энциклопедия, 1966. – 375 с.
2. Тимофеев Л. И. Основы теории литературы / Л. И. Тимофеев. – 5-е изд. испр. и доп. – М.: Просвещение, 1976. – 448 с.
3. Kaufer D. S. Foregrounding Norms and Ironic Communication / D. S. Kaufer, Ch. M. Neuwirth // Quarterly Journal of English. – 1982. – Vol. 68, No 1. – P. 28-36.